

2008-09-02

Tjetjenien: Kronologi och källor

Under arbetet med programmet om Tjetjenien har redaktionen sammanställt områdets historia i en omfattande kronologi. Följ med bakåt i tiden för att förstå dagens problem!

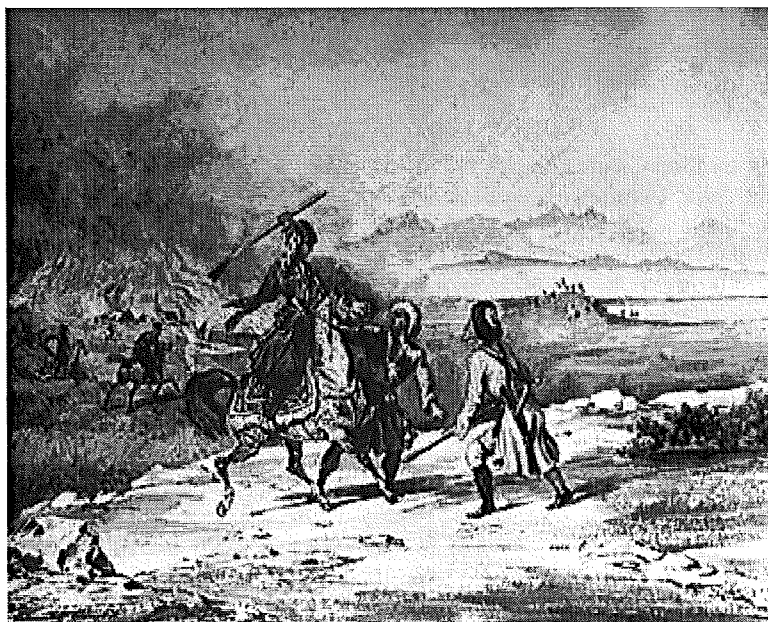
2800 fKr stenskriftioner (*Amina.com*)

1200 fKr delar av språket Noxche dyker upp (*Amina.com*)

1200 f Kr- underjordiska bostäder (*Amina.com*)

900-1000-talet kristet och muslimskt inflytande märks på gravar (*Amina.com*)

1785 Katarina den Storas trupper förlorar i slag vid Suzhafloeden mot Shaykh Mansur Ushama. Sheikh Mansur var sufist (*David Demirel, Oxford*)

Akvarellmålning av Michail Lermontov (1814-41) från det ryska fälttåget i Kaukasus, bland annat i Tjetjenien, under första delen av 1800-talet.

Foto: SVT Bild

1824 Fullt väpnat uppror mot den ryska ockupationen. (*Amina.com*)

1850-talet (?) Sheikh Imam Shamil (svenska Sjamil) utropar självständig stat. Det tog slut när han fängslades 1859. (*David Demirel, Oxford*)

1910-talet Royal Dutch Shell mfl västbolag kommer in för att exploatera olja. (*Amina.com*)

1917-21 Tjetjener slåss mot både röda och vita, men till sist tillsammans med de röda mot den vite generalen Denikin. (*Amina.com*)

1922 nov Den oberoende provinsens (autonoma oblasten) Tjetjenien bildas (*NE +Amina*) Enligt *Enc Brit.* fick de autonomt område redan i nov 1920.

1924-30 Tvångskollektivisering av jorden - som tidigare inte ägts utan använts till bland annat bete.

En bild från en kolchos, ett kollektivjordbruk i den dåvarande republiken Tjetjeno-Ingusjien 1938. Foto: SVT Bild

1936 dec Stalin låter bilda en autonom republik Tjetjenska ASSR.
(*Amina.com+Enc Britannica*)

1944 feb Republiken "likvideras" av Stalin. Befolkningen tvångsflyttas till läger i Kazakstan. 1/3 dör enligt David Demirel. Stalin beskyller dem för att ha samarbetat med tyskarna. Enligt Solsjenitsyn var tjetjenerna den enda grupp som inte bröts ner av lägervistelsen. Under tiden flyttar 100 000-tals ryssar in i området och börjar odla jorden. 800 moskéer och 500 religiösa skolor stängs.
(*David Demirel, Oxford*)

En del tjetjener samarbetar med tyskarna mot Röda armén (*Vera Efron, PRIO, "Why the Russian military failed in Chechnya", major Raymond Finch III, Foreign Military Studies Office, US Army: <http://leav-www.army.mil/fmso/documents/yrusfail/yrusfail.htm>*)

1957 Chrustjov förklarar att de förvisade rehabiliterats. De får flytta tillbaka och får ett eget område igen. (*Enc B+David Demirel, Oxford*)

1978 40 moskéer återöppnas.

1991 aug Fd general Dudajev tar makten. (*Encyclopedia Britannica*)

okt Dudajev utropar sig till president. (*Encyclopedia Britannica*)

nov Dudajev förklarar Tjetjenien oberoende. (*Encyclopedia Britannica*)

25 dec Sovjetunionen upplöses. (*Encyclopedia Britannica*)

1992 Tjetjenien och Tatarstan vägrar skriva på avtalet om Ryska federationen som 18 andra republiker skriver på. (*The Guardian mfl*)

1992-94? Jeltsin ber om ursäkt för förflyttningarna på 40-talet. (*The Guardian*)

1994 11 dec Ryssland invaderar. (*Encyclopedia Britannica*)

1995 mars Groznyj faller. Gerillamotstånd fortsätter mot de ryska trupperna. Flera olika vapenvilor. (*Encyclopedia Britannica*)

1996 21 apr Dudajev dödas under rysk beskjutning. (*Encyclopedia Britannica + <http://www.memo.ru/hr/hotpoints/chechen/checheng/czecz.htm> + Aasne Seierstad sid 64*)

Han efterträds av sin stabschef Aslan Maschadov som väljs till president med rysk välsignelse i ett internationellt övervakat val. Han slits mellan den extrema tjetjenska separatismen och Rysslands vägran till något självstyre och bedömning att alla tjetjener är terrorister. (*NE*)

1997 maj Fredsavtal Maschadov-Jeltsin. De ryska trupperna dras tillbaka. (*Encyclopedia Britannica*)

1999 4 okt Maschadov säder att det är fullt krig igen. (*Encyclopedia Britannica +*

Guardian)

7 okt Ryska flygbombningar i stor skala (*Encyclopedia Britannica + Guardian*) 50 000 ryska soldater etablerar säkerhetszon. Maschadov utropar undantagstillstånd. Krigslagar. (*Guardian*)

8 okt TV-bilder sänds som stärker misstanken att ryska tanks skjutit sönder en buss med civila flyktingar. Ryssarna har nekat. 11 döda, flera skadade. (*Guardian*)

2002 23-26 oktober Teaterdramat i Moskva. (*NE mfl*)

2003 juni Putin säger att han skall söka upp rebellerna i deras gömställen och likvidera dem. (*Amina*)

aug Röda Torget stängs av i fruktan för tjetjenska terrorister. Tjetjensk aktion mot ryskt militärsjukhus i Nordossietien. (*Amina*)

3 sept Två passagerartåg sprängs (eller två bomber på ett tåg?) i Kislovodsk i södra Ryssland. (*Amina*)

2004 6 feb Attentat i tunnelbanan i Moskva ca 40 döda. (*NE Årsbok 2004*)

22 juni Ett par hundra tjetjenska gerillasoldater går in i Ingusjien och belägrar inrikesministeriet. Dödar bla inrikesministern (*NE Årsbok 2004*)

24 aug Två ryska flygplan sprängs. (*NE Årsbok 2004*)

sept Skolmassakern i Beslan, ca 140 döda vid fritagningen. (*NE*)

Presidentval under säkerhetspådrag. Moskvatrogne Alu Alchanov väljs, men valet underkändes av bla Europarådet.

2005 Ryssland döms till skadestånd av Europadomstolen för tortyr och för att ha dödat tjetjener. Ryssland hade stämts av sex tjetjener som förlorat släktingar. (*NE Årsbok 2005*)

8 mar Maschadov dödas av ryska trupper. (*NE*)

2006 feb FN:s kommissarie för Mänskliga rättigheter Louise Arbour anklagar ryssarna för att använda tortyr.

Ryska Mänskliga rättigheter-organisationen Memorial filmar tortyrcentral i nedlagd skola för döva i Grosnyj (*NE Årsbok 2006*)

7 okt Anna Politkovskaja mördas.

10 okt Sjamil Basajev som tagit på sig skulden för Beslan och inrikesministerieattacken dödas.

2007 Våldet minskar (*Enc Britannica Yearbook 2008*)

apr Ramzan Kadyrov svärs in som premiärminister som ett led i "tjetjeniseringen" dvs att Moskva låter en lokal moskvatrogen tjetjensk elit sköta jobbet. Allt enl: (*Enc Britannica Yearbook 2008*)

Grozny 1938 Foto: SVT Bild

Källor i arbetet med programmet om Tjetjenien:

Vera Efron: Kriget i Tjetjenien, Efron&Dotter 2006

Anna Politkovskaja Tjetjenien - Sanningen om kriget, Ordfront 2003
Arkadij Babtjenko: Krigets färger. Ett vittnesmål, Ersatz 2007
Aasne Seierstad: Ängeln i Groznyj: berättelser från Tjetjenien, Bonnier 2008
David Damrel: The Religious Roots of Conflicts Russia and Chechnya, Religious Studies News 1995
Ryszard Kapucscinski: Imperiet, Bonnier 2007

Hemsidor:

www.amina.com

www.chechnyafree.ru

www.tjetjenien.dk

www.memo.ru

